

להראות עזבה

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקצוג
ערש"ק פרשת אחרי-קדושים ה'תשע"ז

ברת - "ממלא מקום" לעונש מיתה?

"משל לחולה" - בעבודת השי"ת

דין תקנת השבים לגזלן

קירוב להשי"ת בארץ הקודש

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת אחרי-קדושים, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקצג), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויזכר לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

שבדאי לא יצליח כלל...

לדוגמא: ילד קם בבוקר, ורואה על השולחן מאכל ערב, וחפצו גדול לאכול מאכל זה, ופתאום נכנס אביו או אמו (המורה או המדריך), ואז מבקש הילד שיתנו לו מאכל זה. וכאשר שואלים אותו: ומה בדבר נטילת ידים וברכות השחר – האם כבר נטלת ידיך ואמרת ברכות השחר?! – בא ה"יצר" ואומר לו: ראה, אם תאמר את האמת שעדיין לא נטלת ידיך, תצטרך עכשיו ליטול ידיך ולומר ברכות השחר, ובינתיים... יבוא אחיך או אחותך, ויקדימו אותך באכילת מאכל ערב זה!... ולכן – ממשיך ה"יצר" בחלקת דבריו – שמע נא לעצתי: בפעם הזו – ורק בפעם הזו בלבד, כמובן – "תוותר" על אמירת ה"אמת", אמור להוריך שכבר נטלת את ידיך ואמרת ברכות השחר, ואז תוכל להנות מהמאכל הערב, ואח"כ – כאשר הוריך יצאו מהחדר, אזי תיטול את ידיך ותאמר ברכות השחר!...

וה"יצר" יכול לבוא ולטעון שאין זה נורא כ"כ לעשות דבר בלתי רצוי הנ"ל וכיו"ב, מכיון שתמורת דבר בלתי רצוי זה יקיים כמה מצוות, ולכן חושב שהקב"ה יוותר על ענין זה, מכיון שיקיים כמה מצוות.

וכמו כן כאשר חושב לנצל ענין בלתי-רצוי זה גופא עבור דבר טוב, כביכול, ולדוגמא: לקחת פרוטה מחבירו (גניבה או גזילה ח"ו), באמרו שכוונתו לתת פרוטה זו לצדקה!...

ועד"ז בנוגע לדוגמא הנ"ל: הכחשת העובדה (אמירת שקר) שאכל ללא נט"י היא – מתוך כוונה שלא לגרום בזיון להוריו ומוריו (שגידלוהו וחינכוהו), בזיון לבד"ץ ישראל (שישנו ביניהם ילד יהודי שאכל לפני נט"י), ועד לענין של היפך קידוש השם (שישנו ילד שהתנהג היפך ציווי הקב"ה)!

הנה על זה באה ההוראה ד"תמים תהי' עם ה' אלקיך": הקב"ה אינו סובל התחכמויות וערמומיות כו'; מה שחושב ש"ישחר" את הקב"ה בעשיית מצוה (תמורת ענין בלתי רצוי) – הרי הקב"ה "לא יקח שוחד"!... ומה שחושב שיקיים מצות צדקה בפרוטה שלקח מחבירו – הנה על זה אומר הקב"ה "בוצע ברך נאץ ה'", הקב"ה אינו חפץ בצדקה מכסף של גזילה, אין זו מצוה – אומר הקב"ה – אלא אדרבה: היפך רצונו של הקב"ה, "נאץ ה'", רחמנא ליצלן!... רצונו של הקב"ה הוא – שיהודי יתנהג באופן של "תמימות", וזוהי ההנהגה המתאימה ליהודי שהוא "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר".

(דברים שנאמרו בכינוס לילדי ישראל – תורת מנחם תשמ"ג ח"ד עמ' 1958 ואילך)

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש Head Office
ת.ד. 2033 1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000 Brooklyn, NY 11213
03-738-3734 United States
Likras@likras.org (718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

מקרא אני דורש.....ה

כרת בלא התראה - מנא לן?

חיוב כרת - "ממלא מקום" לעונש מיתה, או ענין בפני עצמו? / מדוע הרחיק הכתוב בין עונשי מיתה וכרת באוב וידעוני? / איך לומדים דין החטאת מכתוב המדבר אודות חיוב מיתה? / ביאור גדר חיוב כרת, חיוב מיתה, וחיוב קרבן חטאת לשוגג

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 139 ואילך; תורת מנחם חמ"ג עמ' 285)

פנינים...ט

יציאת מצרים ומצות מדות - תחילה וגורם / "כהן גדול נשוי" - דין בכה"ג או ביוהכ"פ?

יינה של תורה.....י

"משל לחולה" - בעבודת השי"ת

נדב ואביהוא כלתה נפשם אל השי"ת עד שמתו / "חולת אהבה" להשי"ת - אך לא להרוות צמאוננו בכללות הנפש / עבודת איש ישראל נשמה בגוף דווקא

(ע"פ ספר השיחות תשמ"ה ח"ב עמ' 428 ואילך; לקוטי שיחות ח"ז עמ' 120 ואילך)

פנינים...יג

נעל ידו "ואל" אוי "יבוא בכל עת אל הקודש" / סדר עבודה של "אחריו"

חידושי סוגיות.....יד

שיטת הרמב"ם בדין תקנת השבים לגולן

ידקדק במה שהפריד הרמב"ם בין תקנת מריש לתקנת השבים במקום שהגזילה אינה קיימת / יבאר ע"פ הסברת שי' הרמב"ם בהא דכל הגזול כאילו נוטל נשמה

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ב עמ' 112 ואילך)

תורת חיים.....יח

"אריץ הקודש"

וכי תבאו אל הארץ (קדושים יט, כג)

דרכי החסידות.....כ

כיצד להידבק בדרכי החסידות

הוספה.....כב

לקט מתוך דברות קודש בעניני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת

לקראת שבת

כה

חשבונות? אוותר מעט בענין מחיצות בביהכנ"ס וכדומה, אבל בינתיים יבואו עוד יהודים רבים לביהכנ"ס, ויתקרבו ליהדות...

באסיפת רבנים מסויימת, לפני שנים, אמר אחד, שכאשר משתמשים במים לשתי', יש נפקא-מינה אם הם מים טובים או לא; אבל בשעה שצריכים לכבות שריפה, אין נפקא-מינה איכותם של המים. ענה לו כ"ק מו"ח אדמו"ר: כל זה הוא רק כאשר ברור שמדובר במים, והדיון הוא רק אם המים הם נקיים או לא. אבל כאשר אין זה מים כלל, אלא נפט ("קערפאסין") - אזי לא זו בלבד שאי אפשר לכבות בהם את השריפה, אלא אדרבה, השריפה תתחזק יותר, אף שגם נפט הוא משקה.

וכן הוא גם בנוגע לענין האמור: ע"י שמשנים אפילו מנהג ישראל - לא זו בלבד שע"ז לא יפעלו לטובה על הסביבה, אלא עוד להיפך...

ובהנוגע לטענה: מה רע בכך ("וועמען ארט דאס") אם יוותר על חוט השערה, כיון שע"ז ירויח את העיקר? - שתי תשובות בדבר:

א) אפילו הי' זה ודאי, שע"ז תהי' תועלת הכי גדולה בקירוב ישראל לאביהם שבשמים - הרי בנוגע לענינים כאלו נאמר: "אל תהי צדיק הרבה". לא צריך להיות ירא-שמים יותר מהתורה עצמה. כיון שע"פ שו"ע אסור הדבר - לא צריך להיות ירא-שמים יותר מהשו"ע, ואין צורך לדאוג לקירוב יהודים ליהדות יותר מהשתורה עצמה דואגת לכך.

ועדיין יכול להמשיך ולטעון: אכן, אינני מחוייב לדאוג עבור יהודים יותר מהשתורה עצמה דואגת לכך. אבל מה רע בכך אם כן אדאג? - יש לענות לו שאין זה כך. באמת אין לו רשות לעבור על דברי תורה בשביל ה"יראת שמים" שלו ("צוליב זיין פרומקייט"). ומיהו האומר שהתועלת של קירוב יהודים (שישיג לדעתו בדרך זו) חשובה יותר מהדין בשו"ע.

ב) כל האמור הי' נכון אפילו אם היו יודעים בוודאות שהנהגה מסוג זה מביאה לתועלת חשובה. אבל האמת היא, שמכיון שענין זה אינו ע"פ תורה - ברור שלא יביא שום תועלת, אלא אדרבה - קלקול.

(תורת מנחם ח"א עמ' 190 ואילך)

מה שחושב ש"ישחד" את הקב"ה בעשיית

מצוה - הרי הקב"ה "לא יקה שוחד"!

צריכים לדעת מראש אודות אופני ודרכי הפעולה של ה"יצר", כדי למנוע זאת מלכתחילה, ע"ז שנעמדים בתכלית התוקף והחיות כו', ועד כדי כך - שכאשר ה"יצר" רואה זאת, הרי הוא מרגיש מיד שאין לו אפילו מה לנסות כו', מכיון

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

כרת בלא התראה – מנא לן?

חיוב כרת – "ממלא מקום" לעונש מיתה, או ענין בפני עצמו? / מדוע הרחיק הכתוב בין עונשי מיתה וכרת באוב וידעוני? / איך לומדים דין החטאת מכתוב המדבר אודות חיוב מיתה? / ביאור גדר חיוב כרת, חיוב מיתה, וחיוב קרבן חטאת לשוגג

בסיום פרשת קדושים באים כמה ענינים של חיובי כרת על איסורים שונים (רחמנא ליצלן). וסיום הפרשה ממש – הפסוק האחרון – הוא (לא בחיוב כרת, אלא) דוקא במיתת בית דין: "ואיש או אשה כי יהי בהם אוב או ידעוני, מות יומתו, באבן ירגמו אותם דמיהם במ".

אמנם כד דייקת שפיר בפירוש פסוק זה, נמצא שאף שבפסוק מדובר על מיתת בית דין, הרי דוקא הוא המלמד אותנו חידוש בגדר חיוב כרת, ויש ממנו נפק"מ גם לענין חטאת.

ביאור הענין:

בכמה עבירות מצינו בכתוב את שני העונשים: גם מיתת בית דין וגם חיוב כרת – וכמו באוב וידעוני, שבפסוק האחרון שבסדרה נאמר בו "מות יומתו" (כנ"ל), אך לפני כן (פרשתנו כ, ו) נאמר בו עונש כרת: "והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים לזנות אחריהם ונתתי את פני בנפש ההיא והכרתי אותו מקרב עמו".

וכשלוּמדים את דברי הכתוב לפי פשוטם, יש לחקור בענינו של חיוב כרת זה:

בכך "תירוק" שבגלל זה יכולים לוותר על גניבה וגזילה וכיו"ב, בגלל שאח"כ יתן צדקה, מעשר או חומש או אפילו יותר, עבור ענינים טובים, שכן, "אם ה' לא יבנה בית", לא יועיל בנין הלבנים!...

הבנין צריך להיות בנוי על יסודי התורה והמצוה, "והוכן בחדס כסא", ואז גדלים משם "זרע ברך הוי'", שמתפארים בהם ואומרים "ראו גידולים שגידלתי".

ועד"ז בנוגע לכללות ענין הצדקה – שלא מספיקה הנתינה לצדקה, ונתינה בריבוי, כיון ש"שקולה צדקה כנגד כל המצוות", אלא יש ליתן עבור ענינים כאלו שהקב"ה מעיד עליהם שהם עניני טובה וקדושה.

(י' שבט תשי"ט – תורת מנחם הכ"ה עמ' 30 ואילך)

של הקב"ה אינה אלא כדי שלאחרי כן יוכלו לקיים את רצונו של הקב"ה בתוקף יותר – הנה על זה אומרים לו ש"מצוה הבאה בעבירה" היא היפך דרכו של הקב"ה, ו"האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה", היינו, שכאשר שומע לפיתויי היצר ועובר עבירה, אזי "אין מספיקין בידו" (אין מניחים אותו, ע"ז שמזמינים לו מניעות והסתרים שלא יוכל) למלא אח"כ מה שהבטיח לו היצה"ר בתחילת הפיתוי.

וזהו גם מה שנאמר "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר":

כאשר רוצים לבנות "בית חומה גדול", בתי-כנסיות ובתי-מדרשות ושיבות – אין

עשו הלך עם סירטוק של משי

יש פתגם מכ"ק מו"ח אדמו"ר בשם אביו – שלפעמים מתעטף היצה"ר באצטלא של קדושה "א זיידענע זשופיצע" (סירטוק של משי).

– וכידוע פתגם זקני החסידים (ויש אומרים שהוא בשם רבותינו נשיאי חב"ד): "וואָס מיינסטו? עשו איז געגאָנגען אַרומגעגאָרטלט מיט אַ האַרטע שטריק; ער איז געגאָנגען מיט אַ זיידענע זשופיצע"!... ואעפ"כ "הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו", כדי למנוע מיעקב לבוא לקיום היעוד "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשור", וטוען "יש לי רב", וכו' וכו'.

(תורת מנחם ח"ט עמ' 44)

אין לו רשות לעבור על דברי תורה בשביל ה"יראת שמים" שלו

ישנם הטוענים: בשעה שאני יכול לקרב יהודי ליהדות – למה לי לעשות בזה

אפשר ללמוד, שכרת זה בא כ"ממלא מקום" לעונש המיתה. כלומר: מדובר על אותה פְּעוּלָה מִמֵּשׁ, ואף היתה התראה – שהזהירו את האדם מפני העבירה ובכל זאת העז פניו וחטא, ולכן בעצם הרי הוא חייב מיתת בית דין; אלא שבמקרה שבית דין לא קיימו את העונש ולא המיתוהו מאיזה טעם שיהי' – אזי מן השמים מענישים אותו בכרת.

ולפי אופן זה, מי שעבר על העבירה בִּלְי התראה ואינו חייב במיתת בית דין, אינו מחוייב גם בעונש כרת, כי כל ענין הכרת הוא במקום שיש חיוב מיתת בית דין;

אך אפשר ללמוד באופן אחר, שחיוב הכרת יש בו ענין בפני עצמו, והוא חל גם במקום שחיוב המיתה לא חל מעיקרא. והיינו, שגם מי שחטא בִּלְי התראה, אף שאין עזותו גדולה כ"כ (שהרי לא התרו בו בשעת מעשה) ופשוט שאין הוא מחוייב במיתה, מכל מקום כיון שחטא במזיד – נענש בכרת.

[מי שחטא בשוגג – אי אפשר לומר שיתחייב בכרת, שהרי כבר מצינו בו (בפ' ויקרא ד, ב) שהוא חייב להביא קרבן חטאת; אך מי שחטא במזיד, גם אם אין זדונו גדול כל כך כיון שלא התרו בו בשעת העבירה – אפשר לומר שיתחייב בכרת].

ובכן, ההכרעה בשאלה זו נלמדת היא מפסוק דידן:

מהפסוק כאן למדים כאופן הב', שעונש כרת אינו רק כ"ממלא מקום" לענין המיתה, אלא הוא ענין בפני עצמו – הוא חל גם במקרה שחטא בִּלְי התראה ובמילא לא חל עליו חיוב מיתה כלל.

וכמפורש הדבר בפירוש רש"י על אתר, שהביא את סתירת הכתובים בענין עונש אוב וידעוני: "כאן נאמר בהם מיתה, ולמעלה כרת: עדים והתראה – בסקילה, מזיד בִּלְי התראה – בכרת, ושגגתם – חטאת; וכן בכל חייבי מיתות שנאמר בהם כרת".

ב. כיצד באמת מוכיח פסוק דידן שחיוב כרת הוא גם במקרה שבו לא חל החיוב דמיתה?

יש לבאר, שהדבר מוכח ממקומו של הפסוק [הובאה כאן רק נקודת הענין, ויש בזה עוד אריכות שאכ"מ]:

אם כל חיוב הכרת הי' כ"ממלא מקום" לחיוב המיתה – הי' הכתוב צריך לִפְסוֹךְ את שני הפסוקים עם שני העונשים שבאוב וידעוני (מיתה וכרת), ואז היינו מבינים שענין הכרת (אינו ענין נפרד, אלא) הוא המשך והסתעפות של חיוב המיתה (וכאופן הא' הנ"ל ס"א);

[וכשם שמצינו בהאי פרשה גופא בעונש הנותן מזרעו למולך, שכתבה התורה שני העונשים שבו – עונש כרת ועונש מיתה – בחדא מחתא (כ, ב-ה)].

אמנם הכתוב הרי מפריד בין הדבקים: בתחילה נאמר עונש כרת באוב וידעוני,

לעולם, ויאמר לו: שמע נא, הקב"ה צוה שתעשה כך וכך, ואתה תעשה להיפך, כדי להכעיס – הרי בודאי לא ישמע אליו;

דרכו של היצה"ר – שתחילה מתרץ את דבריו בכך שדוקא מצד התורה ומצד השולחן-ערוך צריך לוותר לפי-שעה על רצון הקב"ה, ועי"ז "ירויח" הקב"ה אצלו, שיוכל אח"כ לקיים מצוה בכפליים. ולדוגמא:

מצינו שכללות המצוות נקראות בשם גמילות חסדים וצדקה, שלכן "שקולה צדקה כנגד כל המצוות" . . ועד"ז מצינו חומר מיוחד במצוות שבין אדם לחבירו, שאפילו יוהכ"פ אינו מכפר "עד שירצה את חבירו".

וכאן בא אליו היצה"ר וטוען:

כיון שמצות צדקה שקולה כנגד כל המצוות, הנה כדי שתוכל לקיים מצות צדקה, ולקיימה כרצונו של הקב"ה, ליתן צדקה ביד נדיבה וביד רחבה, עליך לוותר לפי-שעה על מצוות שבין אדם לחבירו, כמו גניבה וגזילה, השגת גבול ולשון הרע (למרות החומר שבהן שאין יוהכ"פ מכפר עד שירצה את חבירו) – שכן, כאשר לא תקפיד על השגת גבול כו', תרויח יותר כסף, ובמילא תוכל ליתן צדקה בתוספת כח ובתוספת עוז, שלולי השגת גבול כו' לא תוכל להגיע לזה.

וזהו שהיצה"ר הוא "צובע" – שצובע את עצמו ומתלבש בלבושי היצ"ט, ועי"ז מרמה את האדם.

ולאחרי כן, – בראותו שעדיין אין זה מועיל – מתחיל היצה"ר לבאר ולהסביר

לו שיש חילוק בין גניבה לגזילה, בין שוה פרוטה ופחות משוה פרוטה, וכיו"ב – בהלבישו זאת בטענות של ה"יצר טוב". ולאחרי שנעשה מעמד ומצב ד"מושכי העון בחבלי השוא", אזי יכולים לבוא למעמד ומצב ד"כעבות העגלה חטאה" – שהיצה"ר אומר לו בפירוש: עכשיו, כאשר בלאה"כ כבר אינך יכול להיות צדיק, וגם לא "בינוני" – הרי לאחרי שאין לך "עולם הבא", מוטב שלכל-הפחות תהנה מה"עולם הזה"!!!

וזהו ששוחט חייב משום צובע – שהעונש הוא על הרע שמוסיף היצה"ר על שליחותו עי"ז "שהוא צבוע בדמות יצ"ט", שרק בדרך זו בלבד ביכלתו לנתק יהודי מיהדות ומאלקות...

כאשר רוצים לבנות בתי- כנסיות – אין בכך "תירוץ"

כאשר היצה"ר אומר לו שאם לא יערוך "התחרות" ("קאָמפּעטישן") עם הגוי, אזי לא יוכל להשיג פרנסתו, ובמילא, לא יוכל ליתן צדקה, ולא יוכל להחזיק ישיבות ובתי-כנסיות, ואז תחרב היהדות כולה... – יודע הוא שטענה זו היא בבחינת "הבה נתחכמה לו" של פרעה מלך מצרים, וכדאיתא במדרשי חז"ל "נתחכם לאלקיהם של ישראל", והיינו, שפרעה רצה להוציא מבנ"י את ענין ה"אלקות" שאליו הם קשורים,

ועד"ז בנוגע לכל הטענות של היצה"ר, אפילו כאשר מתלבש בלבוש ארוך של משי ("אֶל לַאֲנָנֶע זשופיצע"), באמרו, שכוונתו בהטענה שצריך לוותר על רצונו

לקט מתוך דברות קודש
בעניני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת
הדברים באו כאן באופן שנאמרו, כמעט ללא עריכה, מלבד
שינויים קלים להקל על הקורא

דרכו של היצה"ר

דרכו של היצה"ר – שתחילה מתרץ את דבריו בכך שדוקא מצד התורה ומצד השולחן-ערוך צריך לוותר לפי-שעה על רצון הקב"ה / כאשר רוצים לבנות "בית חומה גדול", בתי-כנסיות ובתי-מדרשות וישיבות – אין בכך "תירוץ" שבגלל זה יכולים לוותר על גניבה וגזילה וכיו"ב

פירש הבעש"ט (כש"ט סע"ח) על דברי הגמרא במסכת שבת "שוחט משום מאי חייב . . משום צובע" (שבת עה, סע"א):

"שוחט" – הוא היצר הרע, כדאיתא בגמרא "יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה . . הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות". אמנם, "לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו" (כדאיתא בגמרא במסכת סוכה), וכפי שאומרים בפיוט "חד גדיא" בסוף ההגדה: "ואתא קוב"ה ושחט למלאך המות".

וזוהי השאלה "שוחט משום מאי חייב" – מהו הטעם ש"היצה"ר נידון לעתיד לבוא . . הא לכך נברא?"

מהי אשמתו של היצה"ר – הרי הקב"ה ברא אותו (כמ"ש "עושה שלום ובורא רע") כדי שיסית את האדם, ואכן עבד עבודתו באמונה... ומילא שליחותו בעולם כמו שאר המלאכים, ומדוע מגיע לו עונש?!

היצה"ר מתרץ שדוקא מצד השו"ע צריך לוותר

וכפי שרואים במוחש:

כאשר היצה"ר יבוא ליהודי שיוצא

לקראת שבת

ואח"כ באים עבירות אחרות ועונשים שונים כו', ולאחר מכן באה אזהרה כללית על קיום המצוות בארץ הקודש וכו', ורק בפסוק האחרון ממש "נזכר" הכתוב לכתוב את עונש המיתה (באותם אוב וידעוני עצמם)!

על כרחך, שבזה נתכוון הכתוב להשמיענו את ה"מרחק" שבין שני עונשים אלו, שהם חלים במקרים שונים (וכאופן הב' הנ"ל): הפסוק המדבר במיתה חל רק במקרה שהחטא נעשה מתוך עזות ולאחר התראה, ואילו הפסוק המדבר בכרת חל גם על מי שעזותו פחותה וחטא בלי שהתרו בו.

ונמצא, איפוא, כי הפסוק כאן המדבר על מיתה – הוא המלמדנו (בזה שהוצב דוקא בסיום הפרשה, ב"מרחק" מהפסוק המדבר על הכרת) את גדר עונש הכרת שחל גם במקרה שבו לא היתה התראה.

ג. ולפי דרכנו יומתק חידוש גדול שמצינו בענין זה:

מצינו שקו"ט במי שחטא בשוגג גם באוב וגם בידעוני – האם צריך להביא שתי חטאות על שני המעשים, או שדי לו בחטאת אחת? ולפי דעת ריש לקיש (סנהדרין סה, א) חייב הוא שתי חטאות, והוא מוכיח מהפסוק דידן, שנאמר בו "איש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני" – שמדובר בשני איסורים נפרדים ולכן חייבים חטאת על כל אחד בפ"ע.

ולכאורה הדבר קשה:

הרי בהפסוק המדבר על חיוב כרת באוב וידעוני (הנ"ל) נאמר "והנפש אשר תפנה אל האובות וא"ל הידעונים" – בוא"ו החיבור, וגם בה"א נאמר (פרשתנו יט, לא) "אל תפנו אל האובות ואל הידעונים" – בוא"ו החיבור; אם כן, בוודאי שגם לענין החטאת היינו צריכים לחבר ביניהם, שהרי חיוב החטאת שייך הוא להלאו ולחיוב הכרת (כי "כל דבר שזדונו כרת שגגתו חטאת")! מה טעם איפוא נלמד לחלק בין החטאות – דוקא מכח הפסוק המדבר על מיתה (שאינה שייכת כלל להחטאת)?

אך עפהנ"ל יתבאר, שבאמת פסוק זה (אף שמדבר הוא בעונש המיתה, הרי) שייך הוא ביותר לחיוב הכרת, ודוקא ממנו למדים את גדר החיוב דכרת שהוא ענין בפני עצמו; ושפיר שייך ללמוד מהחלוקה שבפסוק זה – "אוב או ידעוני" – גם לענין קרבן חטאת התלוי בחיוב הכרת.

ד. והנה, ידוע המבואר בספרים (ראה בארוכה לקוטי שיחות ח"ז ע' 24 ואילך ובהערות שם), אשר כיון שכל ענין בתורה הוא מדויק בתכלית, הרי השם של הסדרה שייך הוא לתוכן הסדרה כולה, עד סופה; ואדרבה – ע"פ הכלל ש"נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן" (ספר יצירה פ"א מ"ז), הרי שם הסדרה – שלפי פשוטו הוא על שם התחלתה – שייך במיוחד

לפני הסדרה.

ובנידון דין, יש לבאר (בדרך הרמז) את השייכות של חיוב כרת לפרשת "קדושים" – ע"פ דברי הרמב"ם (בהקדמתו לפירוש המשניות. נעתק גם בתוספות יום טוב ריש מס' כריתות) :

הרמב"ם מבאר את הטעם לזה שמקומה של מסכת כריתות הוא בסדר קדשים – שהוא מפני ש"כל שזדונו כרת שגגתו חטאת", כלומר: עבירה שבמזיד חייבים עלי' כרת – בשוגג חייבים עלי' חטאת, וזו השייכות של העבירות שחייבים עליהן כרת לענין ד"קדשים" – כי עבירות אלו עצמן חייבים עליהן חטאת, שהיא "קדשי קדשים" (במקרה של שוגג).

ועפ"ז יומתק השייכות של חיובי כרת – לפרשת קדושים; אך עדיין חסר ביאור בזה שסיום הפרשה ממש – הפסוק האחרון – הוא (לא בחיוב כרת, אלא) דוקא במיתת בית דין: "ואיש או אשה כי יהי' בהם אוב או ידעוני, מות יומתו, באבן ירגמו אותם דמיהם בם" – דלכאורה, איזה ענין מיוחד יש בחיוב סקילה של אוב וידעוני שדוקא זה הוא הסיום של "קדושים"?

אך לפי כל הנתבאר לעיל תומתק השייכות של פסוק זה לפרשת "קדושים" – שהרי אף שבפסוק מדובר על מיתת בית דין, הרי דוקא הוא המלמד אותנו חידוש בגדר חיוב כרת, ודוקא ממנו למדים חידוש בהלכה לענין קרבן חטאת. ודו"ק.

השי"ת יחזק את בריאותו ובריאות ב"ב יחיו ויצליחו בעבודתו, ויואיל נא מזמן לזמן להודיעני בפרטיות, ויפרוש גיני בשלום המלמדים יחיו והתלמידים יחיו ויגיד להם ברכתי.

(אגרות-קודש ח"ט עמ' תמג-ד)

הלימוד ויגיעת המוח בידיעת החסידות והשגתה הם בשביל מדות חסידות

במענה על כתבו . . שמרגיש בעצמו חסרון רוחני אשר כל העת שלומד בתומכי תמימים ליובאוויטש משנת . . הנה עיקר השתדלותו הי' בלימוד הנגלה, ולימוד דא"ח [=דברי אלקים חיים – כינוי לספרי חסידות] הי' משתמט בתירוצים שונים, וכהיום מרגיש הוא שטעה בהנהגתו זאת, ורואה ומרגיש ההיזק הנפשי מזה, ומתאונן על שאין לו חיות הראוי' בלימוד חסידות והעיקר בעבודה בפועל בהתבוננות ושאיפת ההטבה, שחסרה לו הדביקות בדרכי החסידות ("דער חסידות'ר עבודה קלעפ אין דרכי החסידות").

הנה דרכי העבודה, הן בתיקון המדות והן בלבושי המחשבה דיבור ומעשה בפועל מסודר, מוכרחים אל הסיודור הבא מהוראת השכל ושאיפת הרצון הבא בסיבת הענג, כי הענג מעורר את הרצון, ובמוחש הננו רואים אשר הענג בכחו לשנות את הרצון מאינו רוצה לרוצה, ועם היות דענג הוא כח היותר עליון והיותר כללי בכחות הנפש, הנה הוא גם כן אינו אלא כח הנפש ואינו עצם הנפש, אלא שהוא כח היותר עליון, ולגבי עצם הנפש הנה גם כח הענג הוא פרטי ויש בו המעלות והחסרונות שבכח פרטי.

וזהו ענין תורת חסידות חב"ד אשר גילו לנו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים נ"ע בנועם דרכי החסידות חב"ד, אשר הלימוד ויגיעת המוח בידיעת החסידות והשגתה הוא בשביל מדות חסידות כמאמר מוח שליט על הלב.

והנה כל האמור הן הנה דרכי החסידות הכלליים וישנם דרכים ואופנים פרטים לרפאות חלאות פרטיות, ועיקר הכל הוא לידע ולשאוף להשתמש ברפאות, ולהשתמש בהם בסדר מסודר ובהנהגה מדויקה עפ"י הוראת מורה וחבר טוב הבאה על ידי משמעת ובהתמסרות אל הראש ישיבה והמשפיעים יחיו, והשי"ת יחזק את בריאותו ויצליחו בעבודתו בתורה תפלה מדות טובות, ויחזק השי"ת את בריאות הוריו יחיו ויצליחם בגו"ר.

(שם עמ' תנג-ז)

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

יציאת מצרים ומצות מדות – תחילה וגורם

כתב הרמב"ם "כל הכופר במצות מדות ככופר ביציאת מצרים שהיא תחילת הציווי. וכל המקבל עליו מצות מדות הרי זה מודה ביציאת מצרים שהיא גרמה לכל הציוויים" (הל' גניבה סוף פ"ז).

ולכאורה צריך ביאור, מה מוסיף הרמב"ם בזה שכותב על יציאת מצרים "שהיא תחילת הציווי", "שהיא גרמה לכל הציוויים", האם צריך הוא לחדש לנו מעלתה של יציאת מצרים?

ויש לומר שבזה רומז הרמב"ם על החומרא המיוחדת של "מצות מדות" לגבי שאר איסורי גניבה וכיו"ב:

בשאר איסורי גניבה, יש רק פעולה ורצון אחד והוא לחסר ממנו של חבירו, משא"כ במדות ומשקלות חסרות יש שני ענינים מנוגדים, שהרי עצם המדידה והשקילה מורה על זה שמתחשב בזולתו, וכאילו עושה דבר כדי שלא לגרום לחבירו עוול, ויחד עם זאת עושה מדה חסירה, שגורם על ידי פעולת המדידה עצמה לגניבת ממון חבירו.

ולכן אסרה תורה גם את עצם העשי' והשהי' של מדה חסרה (אפילו אם בפועל לא יחסר ממנו של איש), כי תוכן "מצות מדות" הוא לשלול את הערמומיות של האדם כלפי עצמו.

וזהו שמרמז הרמב"ם בכתבו על יציאת מצרים "שהיא תחילת הציווי": כמו שיציאת מצרים היא "תחילה" ו"גרמה לכל הציוויים", כן גם תוכנה "מצוות מדות" הוא כנגד ערמה זו שבלבו של אדם, שהיא ה"תחילה" והגורם לכל עניני גניבה. שהרי, ההתחלה של גניבה והונאה אינה בזה שהולך לגנוב בפועל, אלא בזה שמוודד ושוקל לחבירו עם חשבון כביכול מדויק – רק שמערב בזה ערומה.

ערמומיות זו מהווה "תחילה" ו"גורם" שירד האדם מדחי אל דחי ר"ל עד להונאה וגזילה בפועל, שיבוא לגנוב ממון חבירו שלא כדין גם בלי ה"כיסוי" של המדות.

(עי' לקוטי שיעור חכ"ז עמ' 149 ואילך)

"כהן גדול נשוי" – דין בכה"ג או ביוהכ"פ?

וכפר בעדו ובעד ביתו

ביתו זו אשתו
(טו, א. ויטא בתחילתה)

הדין הוא שכהן גדול העובד ביום הכיפורים עליו להיות נשוי (ריש יומא), וילפינן זה ממה שנאמר בו "וכפר גו' בעד ביתו" ד"ביתו זו אשתו".

ויש לחקור בדין זה, דיש לפרשו בב' אופנים:

א. זהו דין בעבודת יום הכיפורים – דמצד חשיבות ועילוי העבודה דיום הכיפורים, צריכה העבודה להיעשות לא על-ידי כהן סתם אלא על-ידי כהן-גדול, ואף לא כהן-גדול סתם, אלא כהן-גדול בעל מעלה זו ד"ביתו זו אשתו".
ב. זהו דין בכהן-גדול – ביום הכיפורים צריך הכהן-גדול להיות במעלה ושלמות גדולה; ועל-דרך מה שמצינו כמה וכמה דרגות בכהן-גדול בכלל: משוח בשמן המשחה, מרובה בגדים וכיו"ב – כך גם ביום הכיפורים צריך הכהן-גדול להיות במעלה זו ד"ביתו זו אשתו".

ויש לומר שמדברי הרמב"ם מצינו ללמוד כאופן הב', שהרי כתב "וכן שאר העבודות של יום זה כגון הקטרת הקטורת של כל יום והטבת הנרות הכל עשוי בכה"ג נשוי" (הל' עבודת יוהכ"פ פ"א ה"ב).

והשתא נחזי אנן, אם ננקוט שחיוב הכהן-גדול להיות נשוי הוא דין בעבודת יום הכיפורים יש מקום לומר שבעבודות אלו, שאינן מיוחדות ליום הכיפורים, אין חיוב שיהיה הכהן-גדול המשמש בהן נשוי, שהרי כמו שכל יום לא צריך כהן גדול נשוי כדי לעבוד בהן, כן יהי' הדין של עבודות אלו ביום הכיפורים. משא"כ אם ננקוט שזהו דין בשלימות הכהן-גדול המשמש ביום הכיפורים, מוכן שפיר שהחיוב דכהן-גדול נשוי הוא גם בעבודות אלו; שהרי הן נעשות על-ידי הכהן-גדול המשמש ביום הכיפורים, והוא הלא צריך להיות נשוי.

(עי' לקוטי שיעור ח"ו עמ' 172 ואילך)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

כיצד להידבק בדרכי החסידות

מלבד ההרגל שצריכים להרגילם בשקידת הלימוד ובאהבת העיון, להתעמק בלימוד, הנה צריכים לעורר בהם התפתחות התשוקה בדרכי החסידות, והוא לאהוב את הנהגת חסידות חב"ד, להשתוקק לשמוע סיפור חסידי, ניגון חב"ד חסידי איך שמתפללים, איך שאומרים פרק תהלים לבבי

לעזור בתלמידים התפתחות התשוקה בדרכי החסידות

מכתבו מכ"ה סיון נכון הגיעני. מרשימת התלמידים שי' שמותיים וגילם ומקום לימודם אי אפשר לעמוד על מצבם בלימוד ובהנהגה בכלל, ובפרט בעניני הנהגה המיוחדת לתלמידי ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש אשר להם סדר מיוחד בענין ההדרכה.

והוא, אשר לבד ההרגל שצריכים להרגילם בשקידת הלימוד ובאהבת העיון, להתעמק בלימוד, הנה צריכים לעורר בהם התפתחות התשוקה בדרכי החסידות, והוא לאהוב את הנהגת חסידות חב"ד, להשתוקק לשמוע סיפור חסידי, ניגון חב"ד חסידי איך שמתפללים, איך שאומרים פרק תהלים לבבי.

הכל יודעים מאותם הסיפורים אשר זכינו לקבל מהוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים אשר הפליאו במעלת האנשים פשוטים, בעלי עסקים חסידיים, בעלי חנויות ואנשי שוק, הולכי כפר חסידיים וישובניקים עם פרקי התהלים שהרביצו בהדרכים ונתיבות בהלכם בכפרים לרגלי עסקם ופרנסתם.

וכל אלה עניני הדרכה שצריכים לשום לב וכח פנימי בהעבודה עם התלמידים בעודם קטנים. ואז תקוה אשר בעזרתו ית' יהיו כלים טובים ומוכשרים לקבל ההדרכה האמיתית.

...אני משער שמיותר להדגיש לו אודות השם של ארץ ישראל, שאין זה רק שיהודים קוראים לה כך, אלא גם בכל העולם הלא יהודי היא נקראת הארץ הקדושה, וכפי שכתוב בתורה הקדושה שזוהי ארץ אשר עיני הוי' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, היינו שעד כמה שיהיו קרובים אל הקדוש ברוך הוא כשנמצאים בחוץ לארץ ישראל, צריך שתהי' תחושה הרבה יותר חזקה של קירבה אל השם יתברך כשנמצאים בארץ ישראל.

ובדיוק כשם שכאשר משהו נמצא במקום מואר באור חזק, והוא עוצם את העיניים, ולא רוצה בשום אופן לפתוח אותן ולהיווכח שאכן יש אור ויטען שחשוך, ברור שזה לא משנה את העובדה שהמקום מואר מאוד, כך גם בנוגע לארץ ישראל שאפילו כאשר עיני-הנשמה - בגלל סיבות שונות - אינן פקוחות לרווחה, אין זה משנה את האמת, שזוהי ארץ אשר עיני הוי' אלקיך בה תמיד,

במילא, כאשר זוכים להיות עוד יותר קרובים אל הקדוש ברוך הוא, בודאי שמקבלים תוספת כח בנשמה, כדי שיוכלו לקיים ולהביא את כל ההחלטות הטובות בפועל ממש בחיי היום יום, וכל הדברים הללו, שנראה שבלתי אפשרי לקיים אותם, הרי כשנמצאים בארץ ישראל, ישנה הזדמנות להיווכח שזה הרבה יותר קל מכפי שחשבו לפני כן, ולא זו בלבד שזה לא גורם נזק ח"ו, אלא אדרבה, זה אפילו עוד מסייע בכל הדברים הנצרכים.

כמובן אין כוונתי לומר דרשות, אלא בנוגע לפועל ממש: כל אחד מאתנו אינו מושלם בכל, במילא חסר לו גם בענינים מסוימים בתורה ומצוות, שעל פי רוב יש לכך אמתלא - הצטדקות - שקשה ליישם את הדברים בחיים בגלל פרנסה, שכנים, או מצד הגוף, אבל כשמתבוננים, אפילו לזמן קצר, הרי ברור, שמאחר שהוא ברוך הוא, הוא בורא העולם וגם בורא האדם, ותובע זאת מהאדם, בודאי לא ידרוש מהאדם דברים כאלו שעליהם הוא - ברוך הוא - לא נתן כוחות ויכולת לעשות זאת, ובמילא ברור שזה תלוי רק באדם עצמו בלבד,

גם מובן, שה' ברוך הוא שהוא תכלית הטוב, לא ידרוש מהאדם, לעשות דברים כאלו שיזיקו לו, ולאידך, כאשר ה' ברוך הוא, תובע זאת, הרי אין זה שבכך עושים טובה להקב"ה, כי הוא - ב"ה - לא חסר לו כלום, ואינו צריך שום טובות מבני אדם, אלא זוהי בכלל טובה לאדם, והוא - האדם - יגיע לאור האמיתי שלו בגשמיות וברוחניות, [כי] כשמתנהגים בהנהגה כזו כפי שהקב"ה דורש, יכולים להיות מאושרים באמת, וכאמור לעיל, אפילו כשנדמה שזה קשה, הרי אין זה יותר מאשר נסיון, ועם התמסרות ראוי מתגברים על זה, ועוד שמחים מהנסיון, ש[כן] אחרי זה הפעולות הרבה יותר מלאות עונג ונעימות...

(תרגום מאג"ק ח"ו עמ' ענ' ואילך - אגרות קודש מתורגמות ח"א עמ' 322 ואילך)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

"משל לחולה" בעבודת השי"ת

נדב ואביהוא כלתה נפשם אל השי"ת עד שמתו / "חולת אהבה" להשי"ת
- אך לא להרוות צמאוננו בכלות הנפש / עבודת איש ישראל נשמה בגוף
דווקא

אחרי מות שני בניו, נצטווה אהרן לבלתי בוא אל הקודש, אלא ביום הכיפורים ובקרבת המיוחדים לו. ונסמכה לו לציווי זה אזהרה חמורה, שרק אם לא ייכנס אזי "ולא ימות", שהרי שני בניו מתו משום שנכנסו אל הקודש שלא כראוי (ריש פרשת אהרי).

והדבר תמוה: כלום צריך הוא אהרן זירו ללקיים ציווי מפורש מפי הגבורה, ומה צורך יש באזהרה חמורה עד כדי כך, שבאם יבוא אל הקודש בלא עת, עונשו מיתה?

ויש לבאר עניין חטא שני בני אהרן, שבוודאי היו גדולים וקדושים ולטוב וקדושה נתכוונו, ומכל מקום שולל הכתוב דרך זו בתכלית ואוסר על אהרן לילך בה. וגם יש להוציא מציווי זה הוראה לכל איש ישראל בעבודתו את קונו, וכפי אשר יתבאר.

נדב ואביהוא כלתה נפשם אל השי"ת עד שמתו

כאשר ניחם משה את אהרן על מות בניו, אמר אודות נדב ואביהוא שעליהם כיוון הקב"ה באמרו "בקרובי אקדש", שהם המכונים "קרובי" של השי"ת, ו"עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך" (שמיני י, ג ובפרש"י). וממילא אין לומר בשום אופן שנכנסו אל הקודש בכוונה של חטא ועוון ח"ו.

ומבואר בזה באור החיים הקדוש (ריש פרשתנו), שהיו נדב ואביהוא משתוקקים ונכספים להתקרב עוד ועוד אל הבורא, ומגודל הצימאון לאור פני מלך חיים "לא נמנעו מקרוב לדביקות נעימות עריבות ידידות חביבות נשיקות מתיקות, עד כלות נפשותם מהם", והוא מה שמספר הכתוב "בקרבכם לפני ה' וימותו", שקרבו אל הבורא עוד ועוד, עד שפרחה נשמתם מגופם מעוצם הכיליון והתשוקה.

ואף שכוונתם הייתה לקרבה אל הבורא, מכל מקום ציווה השי"ת את אהרן ובניו הנותרים לבלתי התנהג כן, כי סדר העבודה צריך להיות נשמות בגופים דווקא, להמשיך אור ה' בעולם הזה הגשמי, עד אשר יהיה ראוי העולם הנחות להיות דירה ומשכן לו ית'. ולזאת צריך האדם לזוהר תמיד שלא לבוא לידי כלות הנפש ושיבתה למקור חוצבה (וראה לקוטי שיחות חל"א עמ' 178 ואילך).

ומעתה יש לבאר את ציווי ה' לאהרן ואת האזהרה ד"ולא ימות", שאין זו אזהרה של עונש מיתה באם לא יתקיים הציווי, אלא, בפנימיות העניינים, התיבות "ולא ימות" הן חלק מן הציווי עצמו.

הציווי לאהרן בא לאחר שנכנסו בניו אל הקודש ונכספה גם כלתה נפשם אל הבורא ושבחה אל מקורה, ועל זאת מזהיר הקב"ה את אהרן שלא יבוא גם הוא למצב זה של קרבת אלוקים עד כלות הנפש: "ואל יבוא בכל עת אל הקדש". ולא ימות", דהיינו שיש לו לזוהר שלא יבוא אל הקודש באופן המביאו לכלות הנפש ומיתה.

"חולת אהבה" להשי"ת – אך לא להרוות צמאנו בכלות הנפש

ובזה יש גם ליתן נופך במשל שמשלו חז"ל (הובא בפרש"י עה"פ) על ציווי זה: "משל לחולה שנכנס אצלו רופא אמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני, זה זרזו יותר מן הראשון. לכן נאמר אחרי מות שני בני אהרן".

במשל זה משול אהרן לחולה שהיה חומו רב, והשתוקק וכסף לאכול צונן ולשכב בטחב, ומזהירים את החולה שלא יעשה כן, שלא ימות כדרך אלו שמלאו תשוקתם ומתו. והנה, לא לחינם נקטו חז"ל משלם גבי חולה, דאהרן ובניו אוהבים היו את השי"ת אהבה רבה ויתירה עד שבאו למעמד ומצב של "חולת אהבה אני", דהיינו שליכם נמשך אל הבורא באהבה עזה שאין לה רווייה עד שבאו לידי חולי. אך להרוות נפשם הצמאה ולרפאות חולי האהבה, הוא רק כאשר מגיעים לכלות הנפש, ובזה לא יכלו נדב ואביהוא לעצור בעצמם ונכנסו אל הקודש ומתו. ובא הכתוב להזהיר שלא ינהג אהרן כמותם, "שלא תמות כדרך שמת פלוני".

ויומתק הדבר על פי המבואר בטעמי המצוות להאריז"ל (פר' וירא), ש"חולה" הוא

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

"ארץ הקודש"

וכי תבאו אל הארץ

(קדושים יט, כג)

ההעתקה לחו"ל – טשטוש צורת החיים

...ובמ"ש בענין מצבו הפרטי ומחשבתו על דבר להתיישב באחת הארצות בחו"ל, הנה בטח ידוע לו השקפתי בזה על יסוד מה שראיתי אנ"ש בעלי צורה ומקצוע, שהעתיקו לארצות הברית קנדה או לדרום אמריקה, ההעתקה הביאה לטשטוש צורתם ח"ו וכפי שמתאר הסיכויים שיש לו במקומות אחרים, חוששני במאד מאד שאין בטחה שבהעתקה זו יהיו תוצאות טובות יותר, – מובן שאין זה ענין של החלטה גמורה אלא רק השקפה על יסוד הנסיון וכו'.

חבל במאד מאד שכיון שבמחשבתו (וכנראה גם רצונו) משוטט הוא בכל הארצות לבד מקומו עתה, הרי כפי פתגם הבעש"ט במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא, הרי עכ"פ פועל זה עקירת שימת לב המתאימה מהעניינים דמקומו עתה, ובמילא הרי זה מביא העדר תועלת להעניינים ולבריאותו, וחוששני שגם של זוגתו תחי', כי אי אפשר שפיזור הנפש לא יפעול על הבריאות שלו ועל בריאות הקרובים, ואין רצוני להאריך בזה שלא ירצה לפרש דברי כענין של מוסר ח"ו ורק מנסה הנני לתקן הענין אם אפשרי הדבר.

(אגרות קודש ח"ו עמ' סא-סב)

קירוב לה' יתברך כשנמצאים בארץ הקודש

שמחתי להודיע מאנ"ש בארצנו הקדושה שהגיע לשם לביקור, והנני מקוה שינצל את ביקורו בארצנו הקדושה ת"ו באופן טוב בכל מאת האחרונים.

בגימטריא מ"ט, לפי שמשיג השגות עליונות רוחניות ב"מ"ט שערי בינה", אך עדיין חסר לו תכלית ההשגה וההתאחדות בכל חמישים שערי בינה. ומשום כך הוא בגימטריא חולה, לפי שמשותק ותאב להשיג ולהגיע גם לשער הנו"ן, וכל זמן שאינו משיגו הרי התשוקה הבלתי מושגת היא עניין של חולי.

עבודת איש ישראל נשמה בגוף דווקא

והנה, אף שאזהרה זו נאמרה לאחר מעשה שני בני אהרן קרובי ה', והזהר בזה אהרן שבוודאי היה גם הוא בדרגת חולי אהבה אל הבורא ית"ש, מכל מקום הוראה מזה יש ללמוד לכל איש ישראל.

דהנה, הציווי "ואהבת את ה' אלקיך" (ואתחנן ו, ה) מתייחס לכל יהודי באשר הוא, גדול וקטן, שקורא את שמע פעמיים בכל יום. ואפילו קטן ממש, הרי מבין ומשיג שהקב"ה הוא זן ומפרנס לכל, ואביו ואמו והוא בכלל, ובא מזה לאהבתו ית'.

וכתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"י ה"ג) שעניין אהבת הבורא שנצטוונו בו, הנה "האהבה הראויה הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה, עזה מאוד, עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד, כאילו היה חולה חולי האהבה". והיינו שכל איש ישראל שייך להגיע לדרגת חולי אהבת ה', וכפי שממשיך שם (ה"ה) ש"כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ . . . מגלים להם רז זה מעט מעט, ומרגילין אותן לעניין זה בנחת".

ומכיוון שכן, הרי יש להורות לכל יהודי ולהזהירו, שכאשר יבוא לדרגת חולי האהבה לה', הנה "לא ימות כדרך שמת פלוני", ולא יגיע לכלות הנפש ושיבתה למקורה, כי אם למלא תפקידו ושליחותו, נשמה בגוף, בזיכוך וקידוש עולם הזה התחתון הגשמי, לעשותו דירה ומשכן לו ית'.

כי השבת הגזילה עצמה בכוחה לתקן את העון מעיקרו, משא"כ כשמשלם דמים ולא השיב הגזילה, ה"ה מתקן רק הפסד הממון של הנגזל אבל לא את גוף העבירה [וע"ד שהוא בנוגע להלאו דגזילה, כמובן מדברי הרמב"ם בריש הל' גזילה בטעם שאין לוקין על לאו דלא תגזול, "שהרי הכתוב נתקן לעשה שאם גזל חייב להחזיר . . . ואפילו שרף הגזילה אינו לוקה שהרי הוא חייב לשלם דמי' וכל לאו שניתן לתשלומין אין לוקין עליו", דכאשר מחזיר גוף הגזילה מתקן הלאו (למפרע), משא"כ כשמשלם דמי' אינו מתקן הלאו ורק מתקן הפסד הממון].

ולפיכך, כל זמן שהגזילה קיימת אפשר לתקן בהשבת החפץ זה ש"כאילו נטל נשמתו ממנו", כי בזה שמחזיר גוף הגזילה לבעליו, כמו שהי' לפני הגזילה, הרי כאילו "מחזיר את נשמתו" שנטל ממנו ע"י מעשה הגזילה (ורק כאשר בנה קורה בבירה שאז יש חשש שאם לא יוכל לשלם דמי', לא יעשה תשובה כלל, אז תיקנו תקנה מיוחדת - כי טפי עדיפא לן שעכ"פ ישלם דמי' לתקן הפסד הממון, מאשר שלא יחזיר כלל). משא"כ כאשר "לא הייתה הגזילה קיימת" שאז גם כאשר ישלם הדמים אי אפשר לבטל מה שנטל את נשמתו ממנה אזי יש מקום לתקנת השבים, שלא יקבלו דמי הגזל.

ומעתה יבוארו גם שאר הפרטים הנ"ל, דבתיקון מעשה הגזילה איכא ב' דברים, חדא, תיקון העון מצד הנפעל (בסגנון אחר: כלפי הנגזל), ועוד, תיקונו מצד הפועל (הנגזל). ומה שע"י תשלום דמי הגזל לא נתקן מעשה העון (מה שנטל נשמתו ממנו), ה"ז מצד הנפעל (הנגזל) דכיון שלא הוחזר לו חפצו וחסרה הגזלה, לא בטל מעשה הגזילה ותוצאותיו (שהלקיחה בע"כ בחזקה הוי כנטילת נשמתו); משא"כ כלפי הגזול, כאשר הוא מודה בכל לבבו כו' בבעלותו של חברו על רכושו ומבטא את חרטתו וכו', הרי עכ"פ מצדו יש תיקון למעשה נטילת נשמת חברו. וזהו שכתב הרמב"ם, דדוקא כאשר "רצה הגזול לעשות תשובה ובא מא"י והחזיר דמי הגזילה", שבוזה מתקן (כלפי עצמו) מעשה הלקיחה בע"כ של הבעלים, אז אמרו חכמים שמפני תקנת השבים אין לקבל ממנו דמי הגזילה, כי רק אז לא יחסר כלום מתיקון העון האפשרי כשאין הגזילה קיימת, והרי הגזול עשה ככל יכולתו לתקן מעשיו [משא"כ אם הגזול לא בא מעצמו לעשות תשובה ולהחזיר דמי הגזילה, לא תקנו שלא לקבל ממנו אף דמי הגזילה (אף אם הנגזל רוצה למחול), כיון שלא עשה ככל יכולתו לתקן מעשה הגזולה שלו].

ועניין זה מדגיש הרמב"ם גם בסיום לשונו, ש"עוזרין אותו ומוחלין לו כדי לקרב הדרך הישרה על השבים", שהכוונה בתקנת השבים היא לא (רק) סתם קולא (כהך דבנה קורה בבירה, שחוששים שמא לא יעשה תשובה כלל), אלא (גם) עזר כדי שיתקן עונו "לקרב הדרך הישרה על השבים", שישוכו באמת ובלב שלם.

פנינים

דרוש ואגדה

סדר עבודה של "אחרי"

וידבר ה' גו' אחרי מות שני בני אהרן
בקרבתם לפני ה' וימותו

(טו, א)

ידועים דברי האור החיים הק' (ריש פרשתנו) בנוגע למיתת בני אהרן, שבאה מחמת דביקותם הגדולה בהקב"ה. וכלשונו: "שנתקרבו לפני אור העליון בחיבת הקודש ובוה מתו. . . הגם שהיו מרגישים במיתתם לא נמנעו מקרוב לדביקות נעימות עריבות וידידות חביבות נשיות מתיקות עד כלות נפשם מהם". ונמצא, שעבודת בני אהרן היתה עבודה קדושה, שכלתה נפשם באהבת ה', עד כדי שמסרו נפשם בפועל בשביל אהבה זו.

והנה, מזמן מתן תורה, ועד סיפור זה של בני אהרן, לא מצינו בתורה עבודה כזו, שיהי' האדם מסור כ"כ להקב"ה עד כדי שימסור חייו ממש למענו ית'. ונמצא, שבני אהרן הם אלו שחידשו עבודה זו, ופתחו מסילה חדשה בעבודת ה' – שיהי' האדם מסור ונתון בעבודתו לקונו, עד שיהי' מוכן למסור חייו ממש על זה.

[רק שבני אהרן מתו בפועל מכלות הנפש, ועבודה זו כפי שצריכה להיות אצל כל בן ישראל היא שיעבוד עבודתו בחיי היום יום, כנשמה בגוף, באופן שיהי' מוכן למסור נפשו].

ועפ"ז יש לבאר מה שנקראה פרשה זו בשם "אחרי", שבזה נרמז שעבודת אהרן ובניו שנכתבה בפרשה זו, (כולל עבודת יום הכיפורים) באה "אחרי", כהמשך ותוצאה ממיתת בני אהרן. כי מיתת בני אהרן לימדה ופתחה מסילה חדשה באופן עבודת ה' של אהרן, בניו וכלל ישראל, לעבוד את ה' עם מסירה ונתינת עד כדי מסירת נפש.

(נ"פ ספר השיחות תשי"ח ח"ב עמ' 430 ואילך)

על ידי "ואל" אזי יבוא
בכל עת אל הקודש

וידבר ה' גו' אחרי מות שני בני אהרן
בקרבתם לפני ה' גו'. ויאמר ה' אל משה גו' ואל
יבוא בכל עת אל הקודש

(טו, א-ב)

יש לבאר פסוקים אלו על דרך הפנימיות:

ידועים דברי האור החיים הק' (ריש פרשתנו) בנוגע למיתת בני אהרן, שבאה מחמת דביקותם הגדולה בהקב"ה. וכלשונו: "שנתקרבו לפני אור העליון בחיבת הקודש ובוה מתו. . . הגם שהיו מרגישים במיתתם לא נמנעו מקרוב לדביקות נעימות עריבות וידידות חביבות נשיות מתיקות עד כלות נפשם מהם". ו"חטא" בני אהרן הי', שאף שידעו שהתקרבותם תביא להיפרדות הנפש מהגוף, מ"מ, לא נמנעו מהתקרבות זו, והלכו בדביקותם בהש"ת עד כלות הנפש ממש, ולא באופן שיחזרו לקיום התורה והמצוות בעולם הזה (ראה ספר המאמרים תרמ"ו-י ע' תקסג. ועוד).

והנה, רק כאשר רצון האדם הוא לידבק בשכינה, אזי עלולה דביקותו להביא אותו לכלות הנפש. אך אם רצון האדם הוא אך ורק לקיים רצון הבורא, ומשום זה הוא רוצה לידבק בשכינה, כדי לקיים רצונו ית' שציווה "ואהבת את ה' אלוך גו' בכל מאודך", הרי מכיוון שהאדם אינו מחפש את טובת עצמו ושלמותו הרוחנית, וגם לא דביקות בשכינה – אלא אך ורק לעשות רצון המלך בדרך עבודת עבד – אזי הוא בוודאי יקיים את רצונו של מקום עד הקצה האחרון, ויידע ש"לא תוהו בראה לשבת יצרה", ומלכתחילה תהיה דביקותו לצורך קיום מצווה אחר-כך, ולא תביא אותו לכלות הנפש.

וזהו עומק הפירוש ב"ואל יבוא בכל עת אל הקודש", שאם רוצה אדם לבוא "אל הקודש" הרי זה רק אם יכין עצמו באופן של "ואל", שיהיה בבחינת "לא" עם ביטול והכנעה כלפי הקב"ה, ולא יבקש טובת עצמו (הרוחנית) כי אם אך ורק לעשות רצון קונו, ועל ידי הכנה זו "יבוא בכל עת אל הקודש"!

(נ"פ לקוטי שיחות ח"ג עמ' 989 ואילך)

דהוי כאילו נוטל נשמתו, מצד גוף מעשה הלקיחה ב"חזקה", בע"כ של הבעלים, כמשי"ת.

הנה, כוונת הרמב"ם בהמשך לשונו בהלכה זו – "כל הגזול כו' כאילו נוטל נשמתו. . . ואעפ"כ אם לא היתה הגזילה קיימת כו' – יש לומר, שהיא [לא רק לבאר, דכיון שגזילה חמורה כשפיכות דמים הרי סד"א שתשובת הגזולן היא חמורה ביותר, ולכן קמ"ל ע"ד תקנת השבים שהקילו בה – אלא עוד יותר:] לבאר עיקרה וגדרה של "תקנת השבים" (כמשי"ת להלן), דלכאורה יש מקום לתמוה: בנוגע להחזיק ממון שבמעשה הגזילה יש מקום לתקנה זו שהרי ממון ניתן למחילה מצד הנגזל (וגם יש בכח ב"ד להפקיר ממון), אבל כיון שמעשה הגזילה נחשב כנטילת נשמה, איך תיקנו חכמים שיש לוותר על השבת הגזילה, כאשר מחיילת ממון אין בכחה לבטל זה שמעשה הגזילה הוי כנטילת נשמה. ותמיהה זו רמז הרמב"ם במ"ש "כל הגזול כו' כאילו נוטל נשמתו ממנו כו' ואעפ"כ כו'", רצה לומר, דכיון שמעשה הגזילה נחשב כנטיילת נשמה, לכן לכאורה חידוש גדול במה שתיקנו חכמים ש"אין מקבלין ממנו".

ולאכי איתנהו כמה פרטים בתקנה זו, וזהו שכתבם הרמב"ם בהמשך לזה, כי רק בתנאים אלה יש מקום לתקנה זו, כיון שמעשה הגזילה הוא כנטיילת נשמה כדלקמן. התנאי הראשון הוא, שתקנת השבים נתקנה רק כשאין הגזילה קיימת, אבל אם הגזילה קיימת, מוכרח להשיב את הגזילה אשר גזל. וטעמא דמילתא,

בעל כרחו של הבעלים, פי', לקיחת "ממון האדם בחזקה" אינה רק פעולה של נטילת ממון חבירו אלא בפעולתו זו הוא מבטל ומפקיע את בעלותו ושלמותו של האדם מעל רכושו ולכן ה"ז "כאילו נוטל נשמתו ממנו", ונלמד מהכתוב "נפש בעליו יקח", שכיון שבעלותו מחפץ זה מופקעת ע"י הגזילה ה"ז כנטיילת נשמתו. וזהו שדבר זה הוא בגזילה דוקא ולא בגניבה ושאר אונאות ממון. ומוכן גם מאידך מאי דס"ל דכלל זה הוא בכ"ה הגזול את חבירו שוה פרוטה בלי חילוק אם הלה עני או עשיר [אלא שאם הוא פחות משה פרוטה, שאין פחות משה ממון, לא חשיב כ"נוטל את נשמתו" כיון שבאופן זה אין כאן ביטול בעלות על "רכוש". ועיין בתורת חיים לב"ק כאן]. ומעתה מיושבת לשיטת הרמב"ם הסתירה שהקשו התוס' מהך דב"מ ד"גדול אונאת דברים מאונאת ממון", דהא להרמב"ם גזילה לחוד ושאר אונאות לחוד, כנ"ל.

ומעתה מחזור גם מה שהזכיר הרמב"ם דוקא בהמשך הלכה זו ענין תקנת השבים בשאין הגזילה קיימת, ולא בהמשך לתקנת השבים דמריש. דלהמבואר לעיל יש לומר, שזהו משום דשאני תקנה זו דהכא שיש בה כמה תנאים ופרטים, כפי שהאריך הרמב"ם הכא: (א) דאיירי רק כשאין הגזילה קיימת, (ב) שהגזולן רוצה לעשות תשובה, (ג) ועוד זאת – דוקא "בא מאליו והחזיר דמי הגזילה", (ד) שלא רק שאין מקבלים ממנו, "אלא עוזרין אותו ומוחלין לו כדי לקרב הדרך הישרה על השבים". וכל הפרטים והתנאים הללו שייכים המה לגדר הנ"ל באיסור גזילה,

הרבה בני אדם שאינם חסרים כל כך, היינו דהא ד"כאילו נוטל נשמתו" איירי דוקא בשהנגזל חסר כ"כ עד שבמצב של רעב כבד הי' קונה בפרוטה זו חיי נפשו (ועיין בתוס' רבינו פרץ שם). ונמצא פירוש הדברים שהגזילה יכולה להביא לידי נטילת נשמה בפועל ממש, ודוקא בכי האי גוונא מיירי ולא ב"הרבה בני אדם" דגבייהו אמרינן "גדול אונאת דברים מאונאת ממון" והוא בגדר "זה בגופו" גרידא, ובודאי יל"פ כוונת התוס' דלאו בכ"כ גזילה אמרינן דכאילו גזל נשמתו (דאל"כ לא משני ולא מיד). ועיין בריטב"א שם.

אולם הרמב"ם כתב הכא להדיא כ"כ הגזול את חברו כו", ולא יתכן לומר דס"ל כתוס', אלא משמעות דבריו שזהו בכל האופנים [ובדעת התוס' צ"ל דגריס בש"ס "הגזול לחבירו" ולא כ"כ הגזול כו"], ומעתה צ"ע איך יתרץ הרמב"ם קושיית התוס', וגם יל"ע לשיטת הרמב"ם היאך ס"ל בטעמא דדינא שכל הגזול כאילו נוטל נשמה. ולהוסיף דהנה לדעת התוס' צ"ל דמה שאמרו "הגזול את חברו כו" לאו דוקא, והוא הדין בגונב את חברו שוה פרוטה, שהרי טעם זה "משום דפעמים רעב כבד ואין לו במה לקנות" הוא גם בגניבה. וכן מוכח מקושיית התוס' אדברי הגמ' דמיירי באונאת ממון, ודו"ק. אבל הרמב"ם שסתם "כל הגזול כו", והביאו בהל' גזילה דוקא, משמע דקאי רק בגזילה, ויל"ע מאי טעמא.

והנראה בשי' הרמב"ם דבאופן מעשה גזילה יש משום שפי"ד, כי הוא לקיחת "ממון האדם בחזקה" (ל' הרמב"ם לעיל ה"ג),

היתה הגזילה קיימת ורצה הגזול לעשות תשובה ובא מאליו והחזיר דמי הגזילה תקנת חכמים היא שאין מקבלים ממנו אלא עוזרין אותו ומוחלין לו כדי לקרב הדרך הישרה על השבים וכל המקבל ממנו דמי הגזילה אין רוח חכמים נוחה ממנו. ויל"ע למה לא הזכיר דבר זה ביחד עם תקנת מריש.

והנה ז"ל הרמב"ם בריש הי"ג שם: "כל הגזול את חברו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו ממנו שנאמר כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח", ובהמשך לזה הביא תקנת השבים הנ"ל ד"אעפ"כ אם לא היתה הגזילה קיימת כו". ומקור חומר זה בגזילה במימרא דר' יוחנן בב"ק קיט ע"א, אבל י"ל דלא נתכוון רק לדברי אגדה בחומר האיסור (אשר דברי אגדה דרכו להביא רק בסוף ההלכות ולא באמצען), אלא מזה יסוד ויתד הלכתי לענין תקנת השבים שהביא בהמשך לזה (ועי"ע בלקו"ש חל"ב קדושים א, שהדבר עולה גם מתוך זה שלא הזכיר כאן כל המימרא דר' יוחנן התם בחומרת גזילה, והדבר מתחזור היטב ע"פ משי"ת כאן דרך ראש המימרא נוגע להלכתא שרצה להשמיע כאן. עי"ש ואכ"מ).

ויובן בהקדם הביאור בזה דהגזול את חברו שו"פ כאילו נוטל נשמתו. דהנה גרסינן בבבא מציעא נח: "גדול אונאת דברים מאונאת ממון", ופי' ר"א טעם חומרת אונאת דברים על אונאת ממון ד"זה בגופו וזה בממנו", והקשו התוס' מהא ד"הגזול לחבירו שוה פרוטה כאילו גזל נשמתו", ומשני דהיינו רק "משום דפעמים רעב כבד ואין לו במה לקנות, אבל יש

חידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

שיטת הרמב"ם בדין תקנת השבים לגזול

ידקדק במה שהפריד הרמב"ם בין תקנת מריש לתקנת השבים במקום שהגזילה אינה קיימת / יבאר ע"פ הסברת שי' הרמב"ם בהא דכל הגזול כאילו נוטל נשמה

לענין איסור גזילה הנזכר בפרשת קדושים, תנן בגיטין נה ע"א "העיד ר' יוחנן בן גודגדא על . . המריש (קורה. רש"י) הגזול שבנאו בבירה (בית גדול. רש"י) שיטול את דמיו מפני תקנת השבים" (שאם אתה מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר מריש עצמו ימנע מלעשות תשובה. רש"י). ועוד מצינו מדין תקנת השבים בבבא קמא צד: "הגזלנין כו' שהחזירו אין מקבלין מהן והמקבל מהן אין רוח חכמים נוחה הימנו", ומפרש התם בסוגיין דהך ברייתא נשנתה "לאחר תקנה" שתקנו על השבים ומיירי בהיכא דאין גזילה קיימת ובעי לשלם דמים ומפני תקנת השבים אין מקבלין הימנו, ופריך התם מהאי מתני' דגיטין גבי גזל מריש ובנאו בבירה דחזינן

והנה מסוגיא דבבא קמא עולה לכאורה דתקנת מריש ותקנת גזילה שאינה קיימת חד תקנתא היא, אמנם הרמב"ם בהל' גזילה ואבידה פ"א הזכיר ב' התקנות בתרי דוכתי, דבהלכה ה כתב "גזל קורה ובנאה בבירה הואיל ולא נשתנית דין תורה הוא שיהרוס את כל הבנין ויחזיר הקורה לבעלי" (מדין "והשיב את הגזילה אשר גזל"), אבל תקנו חכמים מפני תקנת השבים שיהי' נותן את דמי' ולא יפסיד הבנין". ושוב הזכיר בסוף הפרק, בהפסק כמה הלכות, בהלכה יג "אם לא